

Voliči a politické strany

Technické parametry

Výzkum:	Naše společnost 2003
Otázky:	PV. 7, PV. 8, PV. 9, PV. 10
Termín terénního šetření:	3. 2. – 10. 2. 2003
Počet respondentů:	964
Reprezentativita:	obyvatelstvo ČR ve věku od 18 let
Výběr respondentů:	kvótní výběr
Zveřejněno dne:	7. 3. 2003
Kód tiskové informace:	PV30307
Zpracoval/[a]:	Daniel Kunštát

I. Důvody volby politických stran

CVVM ve svém únorovém šetření mimo jiné zjišťovalo motivační zázemí volebních preferencí (viz tab. 1). Dotazováni byli lidé s volebním právem, kteří uvedli nějakou konkrétní stranu, jíž by ve volbách volili, resp. uvedli alespoň takovou, s níž sympatizují.¹

Téměř všeobecně se dotázaní shodli, že důvodem jejich volby je identifikace se stranickým programem (91 %), s obecným ideovým zaměřením strany (89 %) a důvěra představitelům stojícím v čele stran (88 %). Jen o poznání menší konsensus existuje u důležitosti dosavadní činnosti strany (78 %). Dvě pětiny příznivců politických stran uvádí za pozadí svých preferencí názorovou orientaci rodiny. Nikoli překvapivým zjištěním je, že z nabídnutých důvodů stojí na posledním místě faktor participace na stranickém životě - v současnosti hraje roli v rozhodování jen u necelé desetiny respondentů.

Tabulka 1: **Důvody volby strany (v %)**

	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	ano/ne
vyhovuje Vám její program?	24	67	4	1	91/5
její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vašemu přesvědčení?	22	67	7	1	89/8
důvěřujete jejím představitelům?	19	69	8	1	88/9
přesvědčila Vás její dosavadní činnost?	13	65	17	2	78/19
chce ji volit někdo z Vašich blízkých?	10	30	24	31	40/55
účastníte se vnitrostranického života?"	4	5	18	72	9/90

Dotázaní se vyjadřovali zvláště ke každé kategorii, dopočet do 100 % v řádcích tvoří odpověď „nevím“. Údaje v posledním sloupci představují podíl součtů kategorií „rozhodně ano“+„spíše ano“ a „rozhodně ne“+„spíše ne“.

Oproti poslednímu šetření v červnu 2002 v rámci tohoto motivačního schématu došlo zejména k nárůstu role programu (+6%ních bodů), dále k nárůstu ocenění dosavadní činnosti strany (+10%ních bodů) a důvěry ve stranické lídry (+10%ních bodů). Z dlouhodobého hlediska lze obecně konstatovat poměrně vysokou stabilitu motivů volebního chování, nicméně u některých klíčových motivů se - zejména po roce 1998 -

¹ Otázka: „Jaké důvody Vás vedou k tomu, že byste volil právě tuto stranu, resp. sympatizujete s touto stranou? Je to, protože...“

poněkud snížila jejich „intenzita“. Naopak ve sledovaném období se přes určité změny v procentním zastoupení příliš nemění především pořadí motivů volby (viz tab. 2).

Nejsilněji vnímaným motivem je tradičně především pocit shody vlastního přesvědčení s celkovým ideovým zaměřením a programem preferované strany. K poměrně výrazné proměně v čase došlo v případě vlivu rodinného prostředí na volební chování dotázaných. V tomto ohledu lze zejména v posledních třech letech hovořit o vcelku zřetelné tendenci k formování a zesilování určité rodinné hodnotové orientace, která se projektuje i do politických preferencí dotázaných. Naproti tomu faktor přímé účasti respondenta na stranickém životě doznává tendenci právě opačnou, jeho vliv se postupně snižoval a již od voleb 1998 se udržuje na stejné, tj. zhruba desetiprocentní úrovni (v posledních šetřeních došlo k dalšímu poklesu až pod tuto hranici).

Tabulka 2: **Důvody preference politické strany: srovnání z let 1990 – 2003**

	05/90	05/92	05/96	06/98	12/99	01/01	01/02	04/02	06/02	02/03
vyhovuje Vám její program? ¹⁾	96	95	93	92	89	86	82	81	85	91
její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vašemu přesvědčení?	94	92	94	95	88	87	82	84	86	89
důvěřujete jejím představitelům?	87	94	93	93	86	84	77	80	78	88
přesvědčila Vás její dosavadní činnost? ²⁾	79	79	88	79	79	77	76	74	68	78
chce ji volit někdo z Vašich blízkých?	19	20	27	29	49	48	39	36	35	40
účastníte se vnitrostranického života? ³⁾	28	18	15	11	10	7	8	8	8	9

Data v tabulce představují součet odpovědí „rozhodně ano“ a „spíše ano“, dopočet do 100 % u každého údaje jsou záporné odpovědi a „nevím“, velikost statistické chyby je +-3%.

¹⁾ V předvolebních výzkumech zněla teze „vyhovuje Vám její volební program?“.

²⁾ V r. 1990 a 1992 byla použita formulace „strana udělala mnoho dobrého“.

³⁾ V šetřeních v letech 1990 až 1998 byla použita formulace „jste jejím členem, pracujete v ní?“.

Důvody uváděné potenciálními voliči konkrétních politických stran se v celkové podpoře jednotlivým tezím příliš nelišily. Rozdíly byly zpravidla jen v intenzitě, tj. v podílu odpovědí „rozhodně ano“ (tabulka 3); jejich analýza přinesla následující zjištění:

1. Potvrdilo se, že jednoznačně nejvyšší identifikace s preferovanou stranou je stále patrná u **KSČM**. V porovnání s ostatními stranami vyslovuje důraznou podporu jejímu působení největší podíl stoupců. Mimořádně silně je akcentováno např. to, že strana má vyhovující program a blízké zaměření. Také u ostatních tezí jsme ovšem zaznamenali nadprůměrný podíl odpovědí „rozhodně ano“.
2. Za KSČM se z hlediska míry sebeidentifikace voličů s vybranou stranou nadále řadí elektorát **ODS**, která je svým přívržencům blízká hlavně celkovým ideovým zaměřením, programem a důvěrou v představitele strany.
3. Také příznivci **KDU-ČSL** patří ve vztahu ke své straně k pevněji ukotveným. Silně je akcentována především shoda přesvědčení s obecným zaměřením strany.
4. Vlažnějšími postoji k preferované straně se prezentují stoupcí **ČSSD**, ve většině sledovaných aspektů se z hlediska intenzity vyslovovali pod úrovní průměrných hodnot.
5. Motivační schéma stoupců **US-DEU** je zřetelně nejslabší. Prakticky všechna sledovaná hlediska jsou reflektována velmi slabě.

Tabulka 3: **Důvody volby strany z hlediska jednotlivých elektorátů (v %)**

	celý soubor	ODS	ČSSD	KSČM	KDU-ČSL	US-DEU
vyhovuje Vám její program?	24	27	18	40	22	21
její zaměření je Vám blízké, odpovídá Vašemu přesvědčení?	22	22	13	35	32	14
důvěřujete jejím představitelům?	19	24	10	30	21	14
přesvědčila Vás její dosavadní činnost?	13	14	8	28	8	7
chce ji volit někdo z Vašich blízkých?	10	13	10	10	13	7
účastníte se vnitrostranického života? ³⁾	4	2	2	10	5	0

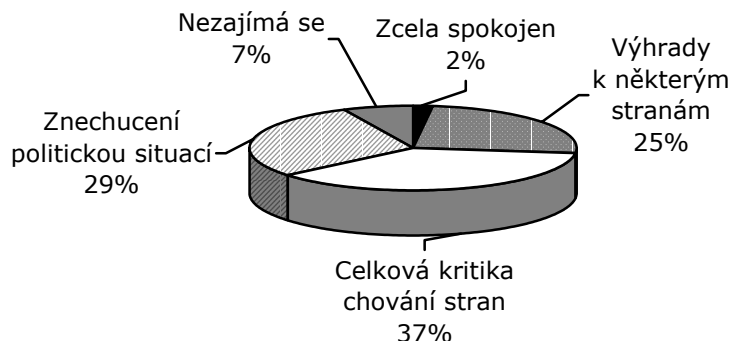
Pozn.: Údaje v %. Data uvedená v tabulce představují pouze podíl odpovědí „rozhodně ano“

II. Hodnocení chování stran a výhrady ke stranám

Všem respondentům byla také položena otázka zaměřená obecně na chování politických stran.² Podle aktuálních výsledků (viz graf 1) 66% hodnotí chování stran kriticky, přičemž 37% dotázaných se chování stran celkově příliš nelíbí a 29% je podle vlastního vyjádření situací znechuceno. Naproti tomu 25% dotázaných má výhrady pouze k některým stranám a 2% respondentů s tím, jak se strany obecně chovají, vyjadřují spokojenost.

Graf 1: Postoj k chování politických stran v únoru 2003

V porovnání s posledním loňským šetřením (viz tabulka 4) došlo k významnému nárůstu (+7%ních bodů) u kategorie „znechucen politickou situací“. V posledních třech letech názory na chování stran jen mírně kolísaly – plošná nespokojenost se pohybovala v rozmezí 63–70%. Únorové výsledky - 66% nespokojených a 27% alespoň relativně spokojených občanů s chováním stran – se tedy výrazně nevymykají z dlouhodobých trendů. K zásadnímu zlomu, respektive zhoršení názorů na chování politických stran, došlo mezi volbami 96 a 98, kdy skupina spokojených výrazně poklesla.

Tabulka 4: **Postoj k chování politických stran v letech 1996 až 2002 (v %)**

Rok	96	98	99	00	01	02		03		
Měsíc	05	06	02	09	06	06	01	04	06	02
Zcela spokojen	7	3	1	1	2	2	2	2	4	2
Výhrady k některým stranám	40	32	27	21	20	26	22	26	27	25
Celková kritika chování stran	24	33	37	40	38	38	43	41	34	37
Znechucení politickou situací	10	22	27	30	31	26	25	22	22	29
Nezajímá se	19	10	8	8	9	8	8	9	13	7

Pozn.: Procenta ve sloupcích, velikost náhodné statistické chyby je +3 procentní body

Všem respondentům jsme pro doplnění položili také otevřenou otázku: „Ke které politické straně máte největší výhrady?“ Po dotázaných jsme požadovali, aby uváděli stranu na prvním a druhém místě (viz tabulka 5).

Tabulka 5: **Výhrady občanů k politickým stranám (v %)**

	NA 1. MÍSTĚ	NA 2. MÍSTĚ	CELKEM UVEDLI
ODS	30	16	46
KSČM	25	15	40
ČSSD	17	21	38
US-DEU	10	11	21
KDU-ČSL	3	9	12
Koalice	5	5	10
SPR-RSČ	2	4	6

Pozn.: Sloupcová procenta, dopočet do 100% resp.200% tvoří další uváděné strany a odpovědi „neví“.

² Otázka: „Pokuste se celkově zamyslet nad tím, jak se strany chovají. Jste s tím spokojen, k chování některých stran máte výhrady, celkově se Vám chování stran příliš nelíbí, nebo jste situací znechucen?“

Nejčastěji byly na 1. místě uváděny ODS (30 %) a KSČM (25 %). Na 2. místě se rozdělení „hlasů“ poněkud vyrovnalo – ČSSD zde uvedlo 21 % ODS 16 %, KSČM 15 % a US-DEU 11% dotázaných. Celkově vyjádřila výhrady skoro polovina respondentů vůči ODS a dvě pětiny vůči KSČM, bezmála stejně k ČSSD a pětina k US-DEU. Ke Koalici jako celku nebo k subjektům v ní zastoupeným vyjádřilo výhrady celkem 43 % dotázaných.

Tabulka 6: **Výhrady občanů vůči politickým stranám – srovnání (v %)**

	únor 98	únor 99	červen 00	leden 02	červen 02	únor 03
ODS	65	50	59	47	49	46
KSČM	25	33	32	37	45	40
ČSSD	11	25	48	29	24	38
US-DEU	7	39	26	19	4	21
KDU-ČSL	15	17	12	12	4	12
Koalice	-	-	2	14	29	10
SPR-RSČ	43	7	4	10	21	6

Pozn.: Sloupcová procenta, dopočet do 200% tvoří výhrady k dalším stranám a odpovědi "nevím".

III. Image politických stran

Tabulka 7 nabízí poněkud strukturovanější pohled na politické strany. Dotázaní odpovídali na otázku: "Nyní Vám přečtu několik výroků. Řekněte mi, na kterou politickou stranu se jednotlivé výroky nejlépe hodí". Respondentům byly předloženy názvy všech politických uskupení, které kandidovaly v loňských volbách (z tohoto důvodu zde nefigurují samostatně KDU-ČSL a US-DEU, ale pouze „Koalice“).

Tabulka 7: **Image politických stran (v %)**

Vybral politickou stranu:	ČSSD	ODS	KSČM	Koalice	žádná
Svůj program zaměřuje na sociálně slabé	36	5	21	8	10
Umožňuje rozvoj střední vrstvě	24	23	7	10	11
Je zárukou demokratických poměrů	23	25	5	7	12
Nejlépe se stará o hospodářství ČR	20	24	11	8	11
Nejvíce dbá o dodržování lidských práv	19	15	8	10	15
Je zárukou bezpečnosti občanů a právního řádu	20	18	8	8	19
Nejlépe zajišťuje zájmy ČR	23	23	8	8	13
Řeší věci nejrozněji	20	20	11	11	15
Má nejlepší politiky	19	24	8	6	21
Stará se jen o získání moci	15	41	13	12	2
Nejvíce usiluje o vstup ČR do EU	38	24	1	14	3
Nejčastěji vyvolává zbytečné konflikty	12	24	12	26	2
Podporuje rozvoj podnikatelské sféry	15	45	3	7	9

Pozn.: Dopočet do 100 % v každém řádku jsou odpovědi uvádějící jiné strany a odpovědi „neví“.

V hodnocení politických osobností získaly nejvíce hlasů shodně ODS (24 %) před ČSSD (19 %). ODS respondenti také nejčastěji uváděli jako stranu, která se nejlépe stará o hospodářství (24 %), nejvíce podporuje rozvoj podnikatelské sféry (45 %), je zárukou demokratických poměrů (25 %, u ČSSD šlo o 23 %) a (spolu s ČSSD) nejlépe zajišťuje zájmy ČR (23 %).

ČSSD je vnímána jako strana, která se nejvíce umožňuje rozvoj střední vrstvě ČR (24 %), za ní ovšem jen mírně zaostává ODS (23 %). ČSSD byla dále jednoznačně nejčastěji (36 %) uváděna jako strana, která svůj program zaměřuje na sociálně slabé (za ní se v tomto ohledu umístila KSČM s 21 %). Velmi silně je ČSSD reflektována jako strana nejvíce usilující o vstup do EU (38%). Také u dvou dalších tvrzení – starosti o lidská práva a schopnosti zaručit bezpečnost a právní řád – získala ČSSD nejvíce „preferencí“ před v pořadí druhou ODS.

Výrok „nejčastěji vyvolává zbytečné konflikty“ je nejvíce přisuzován Koalici a ODS (26 resp. 24 %). S dalším negativním tvrzením „stará se jen o získání moci“ je spojována především ODS (41 %). Se značným odstupem se umístily ČSSD a KSČM (15 a 13 %).